

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในสังคมปัจจุบันซึ่งเต็มไปด้วยปัญหาทางการบริหาร จึงเป็นเรื่องที่สำคัญที่จะเลือกสรรวิธีการบริหารที่สามารถลดปัญหาต่างๆในการบริหาร สิ่งที่สำคัญยิ่งไปกว่านั้นคือการมีภาวะผู้นำของผู้บริหารจะต้องสร้างให้เกิดมีขึ้นในตัวของผู้บริหารเองซึ่งสอดคล้องกับพระราชดำรัสในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ วันศุกร์ที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2540 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระบรมราโชวาท (ร้อยใจไทย, 2552) ความว่า “ข้าพเจ้ามีความยินดีที่ได้มาทำพิธีมอบปริญญาบัตรมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ อีกวาระหนึ่ง ขอแสดงความชื่นชมกับบัณฑิตทุกคน ที่ได้รับเกียรติและความสำเร็จในการศึกษา เมื่อวานนี้ ข้าพเจ้าได้กล่าวแก่บัณฑิตในที่ประชุมนี้ เป็นความว่า การปฏิบัติงานทั้งปวง นอกจากจะอาศัยความรู้ความสามารถของผู้ปฏิบัติ และระเบียบแบบแผนของงานที่กำหนดไว้แล้ว ยังต้องอาศัยศรัทธาความเชื่อมั่นในงานด้วย จึงจะช่วยให้งานที่ทำ ดำเนินไปอย่างราบรื่น และบรรลุผลที่สมบูรณ์ตามประสงค์ วันนี้ ใครจะกล่าวเพิ่มเติมแก่ท่าน ถึงศรัทธาที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ได้แก่ ศรัทธาความเชื่อมั่นในความดี ศรัทธาส่วนนี้จะส่งเสริมให้บุคคลเกิดความมุ่งมั่น ที่จะทำตัวทำงานให้สูงขึ้น ไม่ยอมให้ตกต่ำ ผู้เชื่อมั่นในความดี จะมีความรู้สึกผิตชอบ มีความข่มใจ ไม่ปล่อยตัวให้เป็นไปตามอำนาจอคติ และความเห็นแก่ประโยชน์เฉพาะตัว จะประพฤติปฏิบัติการใด ก็พิจารณาถ่วงถ่วงอย่างรอบคอบจนเห็นชัดแล้วว่า การนั้นๆ เป็นสิ่งที่ดี ที่ถูกต้อง เป็นสุจริตธรรมและเป็นประโยชน์แท้ ทั้งแก่ตนเองและส่วนรวม การที่ทำความจริงปราศจากโทษ ก่อให้เกิดประโยชน์สร้างสรรค์ เป็นความเจริญสวัสดิ์แต่อย่างเดียว ผลดีอีกประการหนึ่งของการปฏิบัติดี ก็คือเมื่อผลของการทำดีเป็นที่ประจักษ์ชัด คนที่ไม่เคยทำความดี เพราะไม่เคยเห็นผล ก็จะได้เห็น และหันมานิยมศรัทธาในความดี บุคคลเหล่านั้นย่อมจะรับเอาความคิดจิตใจ และการกระทำของผู้ปฏิบัติดีเป็นแบบอย่าง แล้วนำมาประพฤติปฏิบัติด้วยตนเอง บ้านเมืองของเรา ก็จะมีผู้ศรัทธาในความดี ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ สิ่งของแต่ละคนปฏิบัติ ก็จะประกอบส่งเสริมกันขึ้น เป็นความเจริญมั่นคงโดยส่วนรวมของชาติในที่สุด”

บทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปี พ.ศ. 2550 (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2551, หน้า 32) มาตรา 49 กล่าวถึง บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ผู้ยากไร้ ผู้พิการ หรือทุพพลภาพ หรือผู้ที่อยู่ในสภาวะลำบาก ต้องได้รับสิทธิตามวรรคหนึ่งและการสนับสนุนจากรัฐเพื่อให้ได้รับการศึกษาโดยทัดเทียมกับบุคคลอื่นการจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพหรือเอกชน การศึกษาทางเลือกของประชาชนการเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิต ย่อมได้รับความคุ้มครองและส่งเสริมที่เหมาะสมจากรัฐ ส่วนที่ 9 ว่าด้วยสิทธิในการรับบริการสาธารณสุขและสวัสดิการจากรัฐ ตามมาตราที่ 52 กล่าวถึง เด็กและเยาวชน มีสิทธิในการอยู่รอดและได้รับการพัฒนาด้านร่างกาย จิตใจและสติปัญญา ตามศักยภาพในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงมีการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ เด็ก เยาวชน และสตรี และบุคคลในครอบครัวมีสิทธิได้รับความคุ้มครองจากรัฐ ให้ปราศจากใช้การรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม ทั้งมีสิทธิได้รับการบำบัดฟื้นฟูในกรณีที่มีเหตุดังกล่าวการแทรกแซงและการจำกัดสิทธิของเด็ก เยาวชน และบุคคลในครอบครัว จะกระทำมิได้เว้นโดยแต่อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อสงวนและรักษาไว้ซึ่งสถานะของครอบครัวหรือประโยชน์สูงสุดของบุคคลนั้นเด็กและเยาวชนซึ่งไม่มีผู้ดูแลมีสิทธิได้รับการเลี้ยงดูและการศึกษาอบรมที่เหมาะสมจากรัฐ และหมวด 5 ว่าด้วยแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ส่วนที่ 4 กล่าวถึงแนวนโยบายด้านศาสนา สังคม การสาธารณสุข การศึกษา และวัฒนธรรม ตามมาตรา 79 รัฐต้องให้ความอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาที่ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่นับถือมาช้านานและศาสนาอื่น ทั้งต้องส่งเสริมความเข้าใจอันดีและความสมานฉันท์ระหว่างศาสนิกชนของทุกศาสนา รวมทั้งการสนับสนุนการนำหลักธรรมของศาสนามาใช้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิต มาตรา 80 ว่าด้วยรัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านสังคม การสาธารณสุข การศึกษา และวัฒนธรรม ดังต่อไปนี้

1. คุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชน สนับสนุนการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษา ปฐมวัยส่งเสริมความเสมอภาคของหญิงและชาย เสริมสร้างและพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของครอบครัว และชุมชน รวมทั้งสงเคราะห์และจัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุ และผู้ที่ยากไร้ ผู้พิการ หรือทุพพลภาพและผู้ที่อยู่ในสภาวะลำบาก ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและพึ่งพาตนเองได้

2. ส่งเสริมสนับสนุน และพัฒนาระบบสุขภาพที่เน้นการสร้างเสริมสุขภาพอันนำไปสู่สุขภาพที่ยั่งยืนของประชาชน รวมทั้งจัดและส่งเสริมให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขที่มีมาตรฐานอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมให้เอกชนและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสุขภาพและการจัดบริการสาธารณสุข โดยผู้มีหน้าที่ให้บริการดังกล่าวซึ่งได้ปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณ ย่อมได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย

3. พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับและทุกรูปแบบให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม จัดให้มีแผนการศึกษาแห่งชาติ ภายใต้อาณัติของคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ก้าวหน้าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก รวมทั้งปลูกฝัง ให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกของความเป็นไทย มีระเบียบวินัย คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม และยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

4. ส่งเสริมและสนับสนุนการกระจายอำนาจเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน องค์กรทางศาสนา และเอกชน จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนามาตรฐานคุณภาพ การศึกษาให้เท่าเทียมและสอดคล้องกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ

5. ส่งเสริมและการสนับสนุนการศึกษาวិชาลัยในศิลปะวิทยาการแขนงต่าง ๆ และเผยแพร่ ข้อมูลของการศึกษาวิชาลัยที่ได้รับทุนสนับสนุนของการศึกษาวิชาลัยจากรัฐ

6. ส่งเสริมและสนับสนุนความรู้รักสามัคคีและการเรียนรู้ ปลูกจิตสำนึกและเผยแพร่ ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติ ตลอดจนค่านิยมอันดีงามและภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเทศไทยได้เล็งเห็นความสำคัญของการศึกษาจึงกำหนดให้มีการปฏิรูปการศึกษาโดยมี พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545, หน้า 2) เป็นกรอบกำหนดแนวปฏิบัติด้วยความมุ่งมั่นและความหวังว่า จะนำไปสู่การจัดการศึกษาของชาติอย่างมีคุณภาพสามารถพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้ง ร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้ มีคุณธรรมจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข จากความมุ่งหมายของพระราชบัญญัติการศึกษานี้บ่งชี้ว่า สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงกำหนดเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานขึ้น จำนวน 18 มาตรฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550 หน้า, 3) จำแนกได้ 3 ด้าน คือ ด้านมาตรฐานคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานด้านการเรียนการสอนและมาตรฐานด้านการ บริหารและการจัดการศึกษา ซึ่งมาตรฐานด้านผู้เรียนมาตรฐานที่ 1 ได้กล่าวถึงผู้เรียนมีคุณธรรมและ จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ โดยบ่งชี้ถึงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สอดคล้องกับหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ ความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความกตัญญูต่อเวที ความเมตตา กรุณา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความประหยัด และค่านิยมแห่งความเป็นไทย และจาก แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 และ 10 (สภาพัฒน์, 2545) ที่มุ่งเน้นพัฒนาคนเพื่อ พัฒนาสังคมให้ก้าวไกลทันสังคมโลก มีความเจริญทางด้านวัตถุและเทคโนโลยีอันเป็นเหตุให้ บุคคลในสังคมได้รับผลกระทบในด้านต่าง ๆ จากการเปลี่ยนเป็นสังคมวัตถุนิยมหรือสังคมบริโภคนิยมมากขึ้น ส่งผลให้บุคคลในสังคมได้รับความกดดันต้องดิ้นรนต่อสู้ทำให้เกิดการเห็นแก่ตัว

อิจนาริษา เอารัดเอาเปรียบ ขาดความซื่อสัตย์ กตัญญูกตเวทิตา ขาดการเสียสละและขาดการเห็นประโยชน์ส่วนรวมทำทุกวิถีทางเพื่อให้ตนอยู่รอดในสังคมและอยู่รอดได้อย่างเท่าเทียมผู้อื่นโดยมิได้สนใจหนทางในการเอาตัวรอดของตนว่าถูกต้องดังงามตามศีลธรรม จริยธรรมหรือไม่ สิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่า สภาพสังคมเกิดทางเสื่อมจริยธรรมที่ต้องศึกษาและพัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็ว

รุ่ง แก้วแดง (2547, หน้า 24) กล่าวว่า ถ้าผู้บริหารคนใดก็ตามมีส่วนร่วมรับรู้ในบทบาทอำนาจและหน้าที่ทางด้านวิชาการ ผลสัมฤทธิ์ของเด็กในโรงเรียนนั้นจะสูงกว่าเด็กปกติในโรงเรียนที่ผู้บริหารไม่สนใจในวิชาการ

สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ (2548, หน้า 5-7) ภาวะผู้นำของผู้บริหารของคณะต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ก็เช่นเดียวกันกับองค์กรอื่น ๆ ที่เป็นปัจจัยหลักในการที่จะทำให้องค์กรประสบความสำเร็จในการบริหารงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาคนอาจารย์ซึ่งถือเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลโดยตรงต่อการผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพ อันเป็นเป้าหมายหลักของสถาบันอุดมศึกษา

รุ่ง แก้วแดง (2540, หน้า 154) กล่าวว่า การศึกษาเป็นการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ ด้าน โดยมุ่งพัฒนาชีวิตของคน ทำให้บุคคลสามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างสันติสุข และเกื้อหนุนการพัฒนาประเทศสู่ความเป็นอารยะได้ การศึกษาจึงเป็นทั้งกระบวนการและเนื้อหาในการพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมและเป็นการสร้างภูมิปัญญาให้แก่สังคม

สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์ (2544, หน้า 137) ได้กล่าวว่า การศึกษากระบวนการหรือกิจกรรมของผู้นำที่สามารถมองเห็นได้ชัดเจน ซึ่งเรียกว่า การศึกษาภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรม โดยพิจารณาว่าพฤติกรรมใดบ้างที่ทำให้ผู้นำประสบความสำเร็จแตกต่างจากผู้นำที่ไม่ประสบความสำเร็จ และยึดเอาพฤติกรรมที่ทำให้ผู้นำประสบความสำเร็จได้นั้น นำไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ แล้วบรรลุผลได้เท่ากัน ทำให้มีการศึกษาและประเมินภาวะผู้นำและพฤติกรรมของผู้นำหรือผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อนำผลที่ได้มาปรับปรุงหรือบอกถึงพฤติกรรมหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารได้ เนื่องจากในปัจจุบัน ภาวะผู้นำและพฤติกรรมผู้บริหารมีบทบาทต่อการบริหารงานทุกด้านของสถานศึกษารวมทั้งการปฏิรูประบบการเรียนรู้ การประกันคุณภาพการศึกษา การมีวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษา การเป็นผู้มีจริยธรรม มีมนุษย์สัมพันธ์ มีการตัดสินใจ ความสามารถบริหารความขัดแย้งในองค์กร และการเป็นที่ยอมรับของผู้เกี่ยวข้องสิ่งเหล่านี้ล้วนแต่เป็นคุณลักษณะหรือพฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่ผู้บริหารในยุคปัจจุบันจะต้องตระหนักถึงและควรมีอยู่ในตนเอง

ดังนั้นผู้วิจัย จึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแนวทศพิชราชธรรมกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเขตพื้นที่การศึกษา

กรุงเทพมหานคร เขต 3 ซึ่งถือว่าสถานศึกษายังขาดแคลนอุปกรณ์ที่มีคุณภาพที่ทางรัฐบาลยังอำนวยความสะดวก และยังมีปัญหาเรื่องแตกแยกในเรื่องอุดมการณ์ทางการเมืองของผู้บริหารเองทำให้เยาวชนบางส่วนขาดโอกาสทางการศึกษาไปซึ่งเป็นไปได้ตามประเด็นเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแนวทศพิธราชธรรมกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3 ของผู้บริหารในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา ว่ามีการใช้หลักทศพิธราชธรรมเหล่านี้ครบถ้วนสมบูรณ์หรือไม่อย่างไร รวมทั้งศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกัน มีความคิดเห็นต่อระดับความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแนวทศพิธราชธรรมกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3 เพื่อนำผลการวิจัยมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการแก้ปัญหา และพัฒนาการบริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาต่อไป

ปัญหาการวิจัย

มีปัญหาการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ระดับความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแนวทศพิธราชธรรมกับภาวะผู้นำของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3 เป็นอย่างไร
2. ระดับการบริหารแนวทศพิธราชธรรมใน โรงเรียนมัธยมศึกษาเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 3 ในภาพรวมเป็นอย่างไร
3. ระดับภาวะผู้นำของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 3 ในภาพรวมเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดวัตถุประสงค์การวิจัย ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแนวทศพิธราชธรรมกับภาวะผู้นำของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3
2. เพื่อศึกษาการบริหารแนวทศพิธราชธรรม ใน โรงเรียนมัธยมศึกษาเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 3 ในภาพรวม
3. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 3 ในภาพรวม

สมมติฐานของการวิจัย

ผู้วิจัยมีสมมติฐานการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ระดับความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแนวศัพทราชาธรรมกับภาวะผู้นำในโรงเรียนมัธยมศึกษาเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3 อยู่ในระดับมาก
2. ระดับการบริหารแนวศัพทราชาธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก
3. ระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแนวศัพทราชาธรรมกับภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3 โดยกำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ประกอบด้วย ผู้อำนวยการ โรงเรียน รองผู้อำนวยการ โรงเรียนฝ่ายวิชาการ รองผู้อำนวยการ โรงเรียนฝ่ายบุคคล รองผู้อำนวยการ โรงเรียนฝ่ายงบประมาณ รองผู้อำนวยการ โรงเรียนฝ่ายบริหารทั่วไป หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ หัวหน้าสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษา พลศึกษา หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ หัวหน้ากลุ่มการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ หัวหน้างานสำนักงานด้านสารบรรณของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครเขต 3 จำนวน 42 โรงเรียน ๆ ละ 15 คน รวม 630 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการ คัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากประชากร จำนวน 42 โรงเรียน สุ่มมาร้อยละ 60 ได้ จำนวน 25 โรงเรียน และสุ่มผู้บริหารจากประชากร โรงเรียนละ 15 คน สุ่มมาร้อยละ 70 ได้ จำนวนผู้บริหารโรงเรียนละ 10 คน รวมทั้งสิ้น 250 คน ซึ่งสูงกว่าตารางการเลือกกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie and Morgan (1970,pp.608-609) และยอมรับได้

2. ขอบเขตด้านเนื้อหาและตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ดังนี้

2.1 ตัวแปรต้นหรือตัวแปรอิสระ(Independent Variable) ได้แก่ทศพิชราชธรรม 10 ประการ เจริญ สุวฑฒโน (2549, หน้า 34-43) ได้แก่

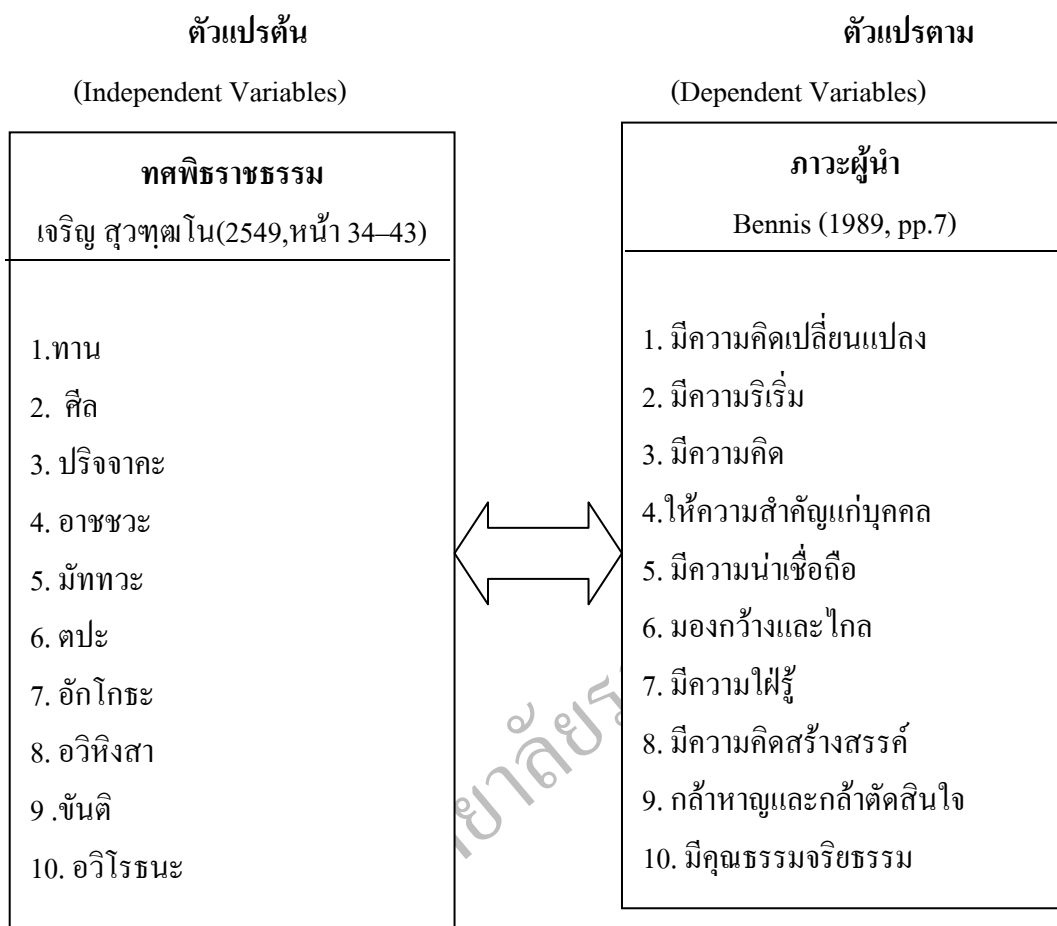
- 2.1.1 ทาน (การให้)
- 2.1.2 ศีล (ความประพฤติที่ดีงาม)
- 2.1.3 ปริจาคะ (พึงสละเพื่อประโยชน์ที่ใหญ่กว่า)
- 2.1.4 อาชชวะ (ความซื่อตรง)
- 2.1.5 มัททวะ (ความอ่อนโยนทั้งกายและใจ)
- 2.1.6 ตปะ (การบำเพ็ญเพื่อให้กิเลสเบาบาง)
- 2.1.7 อักโกธะ (ความไม่โกรธไม่มุ่งร้ายผู้อื่น)
- 2.1.8 อวิหิงสา (ความไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น)
- 2.1.9 ขันติ (ความอดทนอดกลั้นต่ออารมณ์ทั้งปวง)
- 2.1.10 อวิโรธนะ (ความไม่ประพฤติผิดธรรม)

2.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร ทั้ง 10 ประการ Bennis (1989, pp.7) ได้แก่

- 2.2.1 มีความคิดเปลี่ยนแปลง
- 2.2.2 มีความริเริ่ม
- 2.2.3 มีความคิด
- 2.2.4 ให้ความสำคัญแก่บุคคล
- 2.2.5 มีความน่าเชื่อถือ
- 2.2.6 มองกว้างและไกล
- 2.2.7 มีความใฝ่รู้
- 2.2.8 มีความคิดสร้างสรรค์
- 2.2.9 กล้าหาญและกล้าตัดสินใจ
- 2.2.10 มีคุณธรรมจริยธรรม

ดังแสดงเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework) ต่อไปนี้

กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework)

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework)

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้เข้าใจในความหมายของคำศัพท์เฉพาะในการวิจัยครั้งนี้ตรงกัน ผู้วิจัยจึงได้นิยามคำศัพท์เฉพาะที่เป็นคำหลัก ๆ ไว้ดังนี้

เขตพื้นที่การศึกษากทมเขต 3 หมายถึง สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่อยู่ภายในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครเขต 3

มัธยมศึกษา หมายถึง มัธยมปีที่ 1 ถึง มัธยมปีที่ 6

โรงเรียน หมายถึง สถานศึกษาในระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษากทมเขต 3

โรงเรียนรัฐบาล หมายถึง โรงเรียนที่สังกัดในสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เปิดทำการสอนในระดับมัธยมศึกษา

ภาวะผู้นำ หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาในการใช้อำนาจ หรืออิทธิพลของการจูงใจและโน้มน้าวยึดเหนี่ยวจิตใจบุคคล หรือกลุ่มบุคคลให้ปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความสัมพันธ์ หมายถึง มีการเกี่ยวเนื่องถึงกันตลอด

การบริหาร หมายถึง การดำเนินงานในเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้ประสบผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพ โดยการใช้หลักการ และวิธีการที่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในเรื่องที่กำลังดำเนินการนั้น

ผู้บริหาร หมายถึง ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายวิชาการ รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายบุคคล รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายงบประมาณ รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายบริหารทั่วไป หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษา พลศึกษา หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ หัวหน้ากลุ่มการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ หัวหน้างานสำนักงานด้านสารบรรณของสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร เขต 3

ทศพิธราชธรรม หมายถึง ราชธรรมหรือธรรมสำหรับพระราชา (เจริญ สุวฑฺฒโน, 2549, หน้า 34 – 43) ซึ่งมีอยู่ด้วยกัน 10 ข้อ ได้แก่

1. ทาน หมายถึง การให้ มีการช่วยเหลือผู้ประสบทุกข์เมื่อถูกภัยพิบัติ มีการสละทรัพย์สินของของตนเพื่อการกุศล มีการให้ความรู้ในด้านการศึกษาตามสาขาต่างๆ มีการสร้างแหล่งเรียนรู้ตามสถานที่สาธารณะ มีการให้อภัยแก่บุคคลผู้มีจิตสำนึกผิด

2. ศีล หมายถึง ความประพฤติที่งดงาม มีการรักษา กาย วาจา ใจ ให้เป็นปกติ มีการรักษาความสุจริตต่อหน้าที่ทั้งต่อหน้าและลับหลัง มีการประพฤติตนตามทำนองครองธรรม มีการประกอบสัมมาชีพโดยสุจริต มีการละเว้นจากการทำผิดศีล

3. ปริจาคะ หมายถึง พึงสละเพื่อประโยชน์ที่ใหญ่กว่า มีความเสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม มีการให้สิ่งของแก่ผู้อื่นโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน มีการเกื้อกูลคำจูงผู้ที่ขัดสนขาดแคลน มีการสงเคราะห์ญาติตามโอกาสอันสมควร การเป็นผู้มีใจกว้างยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

4. อาชชวะ หมายถึง ความซื่อตรง มีการบริหารงานอย่างตรงไปตรงมา ไม่ลำเอียง มีความซื่อตรงไม่ทุจริตต่อหน้าที่การงานเพื่อหาผลประโยชน์ มีภาพลักษณ์การแสดงออกที่น่าเชื่อถือได้ มีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น มีการให้บริการแก่สังคมด้วยความชอบธรรม

5. มัททวะ หมายถึง ความอ่อนโยนทั้งกายและใจ มีการวางตัวเหมาะสม มีการคิดดี พูดดี ทำดี และรู้จักการอ่อนน้อมถ่อมตน มีการรู้จักทำจิตใจให้เป็นกลางไม่เอนเอียงตามกระแส มีความพลอยยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี มีความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นจากทุกข์ประสพสุข

6. ตปะ หมายถึง การบำเพ็ญเพื่อให้กิเลสเบาบาง มีการข่มความทะยานอยากที่เป็นค่านิยมแบบผิดๆ มีการควบคุมตนเพื่อให้จิตใจสงบตามศาสนาของตน มีการสร้างจิตสำนึกความละเอียดและเกรงกลัวให้มีขึ้นในตัว มีการรู้จักอดทน อดกลั้น ต่ออารมณ์ที่มากระทบ มีการรักษาจิตไม่ให้ความโลภ โกรธ หลง ครอบงำ

7. อักโกธะ หมายถึง ความไม่โกรธไม่มุ่งร้ายผู้อื่น การมีจิตใจที่ดีไม่มุ่งร้ายต่อผู้อื่นด้วยกาย วาจา และใจ การรู้เท่าทันอารมณ์ปัจจุบันว่าเรากำลังทำอะไรอยู่ ถึงมีผู้มากล่าวว่าร้ายก็สามารถทำจิตใจให้เป็นปกติได้ มีการแผ่เมตตาจิตไปให้ผู้อื่นอย่างสม่ำเสมอ การรู้จักให้อภัยและทำความเข้าใจผู้อื่น

8. อวิหิงสา หมายถึง ความไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น มีการไม่เอาัดเอาเปรียบผู้ที่เสียโอกาสและด้อยกว่า มีการไม่สร้างหนี้ให้แก่ตนและครอบครัว มีการไม่เลือกปฏิบัติกับเพื่อนร่วมอาชีพ มีการไม่ใช้อำนาจจนเกินขอบเขต มีการวางตัวเป็นกลางได้และให้ความเป็นธรรมกับทุกฝ่าย

9. ขันติ หมายถึง ความอดทนอดกลั้นต่ออารมณ์ทั้งปวง มีความอดทนต่อการเจ็บไข้ ไม่สบายกาย มีการไม่หวั่นไหวต่อคำนิทาและสรรเสริญ มีการไม่ละทิ้งการงานหน้าที่ไปโดยมิชอบ มีความอดทนต่อปัญหาและอุปสรรคในการบริหารงาน มีความอดทนต่ออำนาจกิเลสของตน

10. อวิโรธนะ หมายถึง ความไม่ประพฤติผิดในธรรม มีการปฏิบัติหน้าที่อย่างเสมอต้นเสมอปลาย มีการยึดเอาผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง มีการไม่เป็นบุคคลที่มีความประพฤติเสื่อมเสีย มีการดำเนินชีวิตไปตามกรอบของกฎหมายและศาสนา มีความเป็นบุคคลผู้ตั้งมั่นในความยุติธรรม

ความสัมพันธ หมายถึง ความเกี่ยวเนื่อง เชื่อมโยง สอดคล้อง ระหว่างข้อความหนึ่งกับอีกข้อความหนึ่ง

ภาวะผู้นำ หมายถึง ผู้ที่มีความสำคัญต่อองค์การเปรียบเสมือนฟันเฟืองของเครื่องจักรกลชิ้นสำคัญแต่ผู้นำจะต้องบริหารงานต่าง ๆ ให้เกิดความสำเร็จตามสิ่งที่มุ่งหวังไว้ทุกอย่าง นั่นก็คือการสร้างตนเองให้เกิดศรัทธาต่อผู้อื่น(Bennis, 1989, p.7)

1. มีความคิดเปลี่ยนแปลง หมายถึง มีการนำข้อบกพร่องภายในองค์กรมาปรับปรุง มีการนำเทคโนโลยีต่าง ๆ มาใช้ในหน่วยงาน มีการแลกเปลี่ยนความรู้ มีการให้บุคลากรศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถเพิ่มเติม มีการปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัยตลอดเวลา
2. มีความริเริ่ม หมายถึง มีการนำวิวัฒนาการใหม่ ๆ มาพัฒนาภายในองค์กร มีการนำเอาประสบการณ์ของแต่ละคนมาประยุกต์ใช้ มีการส่งเสริมให้เด็กมีความริเริ่ม มีแรงจูงใจเพื่อกระตุ้นบุคลากรอยู่ตลอดเวลา มีโครงการสำหรับครูและนักเรียนให้ศึกษาอยู่ต่อเนื่อง
3. มีความคิด หมายถึง มีการพัฒนาให้เกิดทักษะในทุก ๆ ด้าน มีการบูรณาการเนื้อหาวิชาการต่าง ๆ มีการพัฒนาเด็กตามศักยภาพของตนเอง มีการพัฒนาตัวเองให้เข้ากับยุคปัจจุบัน มีการเน้นให้ผู้ได้บังคับบัญชาพัฒนาตัวเอง
4. ให้ความสำคัญแก่บุคคล หมายถึง มีการเสาะแสวงหาบุคคลที่มีคุณสมบัติมาปฏิบัติหน้าที่ มีการจัดสรรบุคลากรให้เหมาะสมกับหน้าที่ ๆ ปฏิบัติ มีการบรรจุบุคลากรให้ตรงกับหลักสูตร มีการเน้นบุคลากรให้นำวิวัฒนาการใหม่ ๆ มาใช้ มีการเน้นบุคลากรให้เสียสละต่อส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว
5. มีความน่าเชื่อถือ หมายถึง มีความกล้าและสามารถในการตัดสินใจเฉพาะหน้า มีอุดมคติทัศนคติชักนำให้เชื่อถือได้ มีความเป็นตัวของตัวเองและจริยวัตรที่เป็นแบบอย่าง มีการให้อิสระในการตัดสินใจของผู้อยู่ได้บังคับบัญชา มีการสร้างความเป็นผู้นำที่มีความรู้หรือความสามารถพร้อมทั้งคุณธรรม
6. มองกว้างและไกล หมายถึง มีความพยายามที่จะนำองค์กรสู่ความเป็นสากล มีการวางแผนเพื่อรองรับเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่จะมาถึง มีนำหลักสูตรการเรียนการสอนมาปรับปรุงใหม่ให้ทันสมัย มีการวางนโยบายไว้ล่วงหน้า มีการให้ความสำคัญกับการทำงานระหว่างประเทศ
7. มีความใฝ่รู้ หมายถึง มีการแสวงหาความรู้ในการบริหารงานที่ใหม่ๆ มีความอยากรู้ อยากเห็นในข้อบกพร่องของตัวเอง มีการให้อิสระในการปฏิบัติหน้าที่ของท่าน มีการใช้อำนาจในการปกครองหรือไม่ ความเป็นกันเองกับผู้อยู่ได้บังคับบัญชา
8. มีความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ความเป็นนักคิดนักทดลองเทคโนโลยีใหม่ ๆ อยู่เสมอ มีการนำวัสดุอุปกรณ์ในโรงเรียนมาประยุกต์ใช้ มีการนำวิวัฒนาการด้านเทคโนโลยีเข้ามาในหลักสูตรการเรียน มีการเปิดโอกาสให้หน่วยงานเอกชนมาแนะนำด้านความรู้ มีการให้นักเรียนผลิตและทดลองเทคโนโลยีใหม่ ๆ อยู่เสมอ
9. กล้าหาญและกล้าตัดสินใจ หมายถึง มีการยอมรับความคิดเห็นของผู้ได้บังคับบัญชา มีการยึดติดอยู่กับความคิดเดิมๆ มีการกล้าตัดสินใจในเทคโนโลยีใหม่ ๆ มีการบริหารงานอย่างขงไป (เช้าขามเย็นขาม) มีมนุษยสัมพันธ์กับผู้ได้บังคับบัญชา

10. มีคุณธรรมจริยธรรม หมายถึง มีความรักในความยุติธรรมเกลียดความทุจริต มีการยอมรับความบกพร่องของตนเอง มีการยอมรับความคิดเห็นของคนอื่น มีทัศนคติที่ดีต่อบุคลากรในหน่วยงาน มีความกล้าทำสิ่งที่ถูกต้องมากกว่าสิ่งที่ถูก

ประโยชน์ที่คิดว่าจะได้รับ

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ จะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ดังนี้

1. ได้ทราบถึง ระดับความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแนวศัพทราชธรรมกับภาวะผู้นำของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3
2. ได้ทราบถึง ระดับการบริหารแนวศัพทราชธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษาเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3 ในภาพรวม
3. ได้ทราบถึง ระดับภาวะผู้นำของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3 ในภาพรวม
4. ได้แนวทางการนำไปใช้วางแผนนโยบายและพัฒนาเกี่ยวกับการบริหารแนวศัพทราชธรรมกับภาวะผู้นำของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาให้กว้างขวางออกไป
5. ได้แนวทางการขยายผลการวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาต่อไป